

Stockholm den 2023-11-14

Energigas Sveriges inspel till Energimyndighetens uppdrag att samordna arbetet med vätgas i Sverige

Sedan EU:s vätgasstrategi¹ presenterades den 8 juli 2020 har det inte varit någon tvekan om att vätgasen är en nyckelspelare i omställningen. Men vätgasen har inte bara en avgörande roll i arbetet med att åtgärda klimatkrisen, utan har också en avgörande roll på vägen mot ett EU oberoende av fossila bränslen från Ryssland. Detta framgår i Kommissionens meddelande REPowerEU Plan² där EU-kommissionen lägger fram mål om 10 miljoner ton förnybar vätgas producerad inom EU och 10 miljoner ton importerad förnybar vätgas till 2030 (totalt ca 670 TWh).

Nu behöver den svenska regeringen peka ut en tydlig riktning för Sverige. Ska vi åka med på vätgaståget så behöver vi tydliga mål och styrmedel för hur vätgasen ska utvecklas och ta plats som den möjliggörare för omställningen, försörjningstryggheten och energiberedskapen som den har möjlighet att vara. I annat fall riskerar vi att stå kvar när tåget lämnat stationen.

Vad är förnybar vätgas?

Målen rörande vätgas i REPowerEU Plan är formulerade som mål för förnybar vätgas. För att tydligt styra mot uppfyllandet av detta mål är det viktigt att först klargöra vad begreppet förnybar vätgas innebär.

I EU:s vätgasstrategi finns en tydlig och bred definition av förnybar vätgas, men tyvärr finns motsvarande definition inte i något EU-direktiv. I stället definieras förnybar vätgas i de flesta EU-lagstiftningar genom hänvisning till definitionen av RFNBO (Renewable Fuels of Non Biological Origin) i Förnybartdirektivet³, förkortat RED, med den delegerade akt⁴ som klargör metodiken för vilken el vätgasen ska ha producerats från för att anses vara förnybar.

När förnybar vätgas definieras synonymt med definitionen av RFNBO enligt RED med delegerad akt innebär det att den biogena vätgasen exkluderas. Det innebär att vätgas som produceras genom reformering av biogas eller förgasning av biomassa inte omfattas av definitionen av förnybar vätgas. Detta är bekymmersamt eftersom biogen vätgas har stor roll att spela, om inte annat som en övergångslösning för de industrier som redan idag använder fossil vätgas⁵ och för att

¹ Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och Sociala kommittén samt Regionkommittén, En vätgasstrategi för ett klimatneutralt Europa (Bryssel den 8.7.2020, COM(2020) 301 final)

² Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, Rådet, Europeiska ekonomiska och Sociala kommittén samt Regionkommittén, Planen REPowerEU (Bryssel den 18.5.2022 COM(2022) 230 final)

³ Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor

⁴ Commission delegated regulation (EU) of 10.2.2023, Supplementing Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council by establishing a Union methodology setting out detailed rules for the production of renewable liquid and gaseous transport fuels of non-biological origin (Brussels, 10.2.2023, C(2023) 1087 final)

⁵ Industrier som idag reformerar naturgas till vätgas kan byta naturgasen mot biogas utan några tekniska justeringar då gaserna är fullt utbytbara med varandra.

få i gång satsningar på användning och distribution av vätgas redan nu, eftersom tillståndprocesser och utbyggnad av ny förnybar elproduktion tar lång tid.

Enligt den delegerade akt som klargör metodiken för vilken el vätgasen ska ha producerats från för att anses vara förnybar, så ges stora fördelar till elområden med:

- elproduktion med låg CO₂-intensitet, samt
- hög andel förnybar elproduktion.

Detta innebär att Sverige har mycket goda förutsättningar till produktion av RFNBO. Kanske till och med bäst av alla medlemsstater i EU. Sverige kan ta täten på vätgasområdet och bli nettoexportör både av förnybar vätgas och av fossilfria produkter som producerats med hjälp av vätgas. Det måste vi utnyttja!

Vid kontakter med användare av vätgas har det framkommit att frånvaron av utbyggd infrastruktur för distribution av vätgas är begränsande för utvecklingen och försvårar realiserandet av vätgasens potential. I detta inspel fokuserar Energigas Sverige därför på viktiga uppmaningar för att underlätta och påskynda utbyggnaden av ny vätgasinfrastruktur i Sverige.

1. Implementera EU:s gasmarknadspaket i svensk lagstiftning genom att utvidga dagens naturgaslag.

Förslaget till ett nytt Gasmarknadspaket⁶ är nu inne i slutförhandlingarna och kommer därefter implementeras i svensk lagstiftning. Gasmarknadspaketet fastställer gemensamma regler för överföring/transport, distribution, leverans och lagring av gaser (naturgas/biogas och vätgas) med hjälp av naturgas/vätgassystemet. Vid implementeringen i svensk lagstiftning anser Energigas Sverige att Sverige bör välja samma väg som EU, att integrera naturgas och vätgas i samma lagstiftningspaket och därmed utvidga naturgaslagen⁷ och naturgasförordningen⁸ till att även omfatta regler för vätgas och dess tillhörande vätgasnät/lager.

Överföring, distribution, leverans och lagring av vätgas efterliknar överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas och likt naturgas kommer vätgas till största del användas av större förbrukare anslutna till vätgasnätet, inte av enskilda konsumenter.

2. Utse en huvudaktör med ansvar att bygga, investera och operera vätgasnät, med erfarenhet av distribution och hantering av gas.

De områden med bäst förutsättningar för vätgasproduktion är sällan lokaliserade där efterfrågan av vätgas är störst. För att transportera stora mängder vätgas är vätgasledningar under jord ett snabbt, säkert och kostnadseffektivt sätt. För att nationella vätgasnät ska byggas behöver en huvudpart med ansvar för att bygga, investera och operera vätgasnät (Transmission System Operator, TSO) utses. Att gasleveranserna fungerar är en samhällsviktig funktion med stor betydelse för de industrier och användare som kommer nyttja kommande vätgasnät. TSO:n bör därför vara en aktör med lång erfarenhet av gas och gasinfrastruktur och de regelverk som berör hela kedjan från etablering till drift och utveckling.

⁶ Förslag till nytt Gasmarknadspaket innehåller både "Förslag till direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas" och "Förslag till förordning om de inre marknaderna för förnybara gaser, naturgas och vätgas"

⁷ Naturgaslag (2005:403)

⁸ Naturgasförordning (2006:1043)

3. Inför tydliga regler för tillstånd/koncession för vätgasledningar.

Idag saknas tydliga regler kring tillstånd/koncession för vätgasledningar. I lagen om vissa rörledningar⁹ anges vad som krävs för rörledningar för transport av gas som ska användas som bränsle. Det framgår dock inte vad som gäller om gasen ska användas för andra ändamål, exempelvis som insatsråvara.

Storskalig och snabb utbyggnad av vätgasinfrastruktur är nödvändigt för att Sverige ska klara klimatmålen och täcka de enorma behoven av fossilfri vätgas framöver. Det är dessutom bråttom. Redan till 2030 ska EU:s klimatmål att minska EU:s utsläpp med minst 55 procent vara uppfyllt. Det finns inte tid att vänta med att påbörja utbyggnaden av vätgasnäten tills tillstånden av driften av gasnäten finns på plats. Byggstart behöver därför möjliggöras genom en tillåtlighetsprövning enligt Miljöbalken¹⁰ så att utbyggnaden ska kunna ta fart trots en avsaknad av regelverk och ramvillkor. Vidare är det viktigt att de aktörer som vågar investera och går före inte drabbas av snabba regelförändringar kring tillståndsprocessen i ett senare skede när regler om tillstånd/koncession införs. För att undvika detta är det viktigt att reglerna om tillstånd/koncession, i det läge dessa införs, också kompletteras med tydliga övergångsbestämmelser som skyddar aktörer som varit ute med samråd redan före ikraftträdandet eller påbörjat byggnation som beviljats av Mark- och Miljödomstolen efter tillåtlighetsprövning enligt Miljöbalken.

4. Verka för en acceptans av all förnybar vätgas, även biogen.

Inom de flesta lagstiftningsakter inom EU definieras förnybar vätgas synonymt med RFNBO vilket leder till att biogen vätgas exkluderas. Det innebär att vätgas som produceras genom reformering av biogas eller förgasning av biomassa inte omfattas av definitionen av förnybar vätgas. Detta är bekymmersamt eftersom biogen vätgas har stor roll att spela, om inte annat som en övergångslösning för de industrier som redan idag använder fossil vätgas och för att få i gång satsningar på användning och distribution av vätgas redan nu, eftersom tillståndsprocesser och utbyggnad av ny förnybar elproduktion tar lång tid. Sverige bör därför verka för att även biogen vätgas accepteras som förnybar vätgas inom Eus lagstiftningsakter och när dessa implementeras i svensk lagstiftning.

Med vänliga hälsningar

Maria Malmkvist
Vd

Anna Wallentin
Avdelningschef
Marknad och Kommunikation

⁹ Lag (1978:160) om vissa rörledningar

¹⁰ Miljöbalk (1998:808), 22 kapitel 26 §